

**ArcheoPro Archeologisch rapport
Nr 16027**

**Winkelstraat ong., Lierop
Gemeente Someren
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-0);
Bureauonderzoek en karterend booronderzoek**

Richard Exaltus
Joep Orbons

Oktober 2016

ArcheoPro

ArcheoPro Archeologisch rapport Nr 16027

Winkelstraat ong., Lierop Gemeente Someren Inventariserend Veldonderzoek (IVO-0); Bureauonderzoek en karterend booronderzoek

Colofon	
Opdrachtgever:	De heer en mevrouw van Vlerken, Aardborstweg 18, 5731 PS Mierlo
Status:	Versie 04-10-2016
Projectcode :	15-184
Bestandsnaam :	ArcheoPro, Winkelstraat ong., Lierop, 2016 10 04
Archis melding (OM nummer):	4001231100
Bevoegd gezag:	Gemeente Someren
Opslagplaats documentatie:	Provincie Noord-Brabant
ISSN:	1569-7363
Auteur:	Richard Exaltus, Joep Orbons
Projectleider:	Richard Exaltus
Projectmedewerkers:	Richard Exaltus, Joep Orbons, Hon Rik
Onderaannemers :	nvt
Autorisatie:	Drs. R.P. Exaltus; senior-archeoloog
	
Uitgegeven door ArcheoPro © Copyright 2016 ArcheoPro, Eijsden	
ArcheoPro Sint Jozefstraat 45 NL 6245 LL Eijsden Nederland	Tel : 0(0 31) 43 3672586 www.archeopro.nl
Kamer van Koophandel Limburg: 14117581 e-mail: info@archeopro.nl	

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1 Algemeen.....	5
1.2 Locatiegegevens.....	5
1.3 Aard van de ingreep.....	5
1.4 Onderzoek.....	6
2 Bureauonderzoek.....	8
2.1 Methode en bronnen.....	8
2.2 Geo(morfo)logie, aardkunde en bodem.....	10
2.3 Archeologie.....	16
2.4 Historie.....	19
2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel.....	23
2.6 Onderzoeksstrategie.....	24
3 Veldonderzoek.....	25
3.1 Verrichte werkzaamheden.....	25
3.2 Resultaten oppervlaktekartering.....	25
3.3 Resultaten booronderzoek.....	26
4 Conclusies en aanbevelingen (beleidsadvies).....	28
Verklarende woordenlijst.....	29
Archeologische tijdschaal.....	29
Bronnen.....	29
Literatuur.....	30
Bijlage 1: Boorbeschrijving.....	32
Betekenis van de afkortingen:.....	32

Samenvatting

Op 26 mei 2016 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein in de buurtschap Winkelstraat te Lierop.

Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of planaanpassing vereisen.

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel geldt voor het plangebied een lage verwachting voor resten van bewoning uit het laat-paleolithicum en de mesolithicum in verband met de grote afstand tot open water. Voor resten uit het neolithicum tot en met de Romeinse tijd, geldt een middelhoge verwachting. In verband met de ligging in de buurtschap Winkelstraat, geldt een hoge verwachting voor resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Om de kans op het aantreffen van archeologische indicatoren zo groot mogelijk te maken zijn binnen het plangebied zes boringen gezet met behulp van een zandguts en een megaboer. Tevens is overal waar dit mogelijk was, het oppervlak geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Uit de resultaten van het met de zandguts verrichte onderzoek blijkt dat de bodem binnen het plangebied tot in de C-horizont is bewerkt. Hierbij is een ongeveer veertig centimeter dikke bouwvoor ontstaan met hieronder een dunne AC-horizont. Tijdens het naboren met een megaboer en het zeven van het hiermee opgeboorde zand, zijn toto onderin de AC-horizont, moderne insluitsels aangetroffen. Relevante archeologische indicatoren zijn hierbij niet aangetroffen. Deze zijn evenmin aangetroffen op de delen van het plangebied waarop het oppervlak is gekarteerd. In verband hiermee geven de resultaten van het onderzoek geen aanleiding om archeologisch vervolgonderzoek te adviseren. Evenmin zijn tijdens het onderzoek archeologische resten aangetroffen waarmee tijdens de verdere planvorming of bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden rekening zou moeten worden gehouden.

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Opdrachtgever:	De heer en mevrouw van Vlerken, Aardborstweg 18, 5731 PS Mierlo
Datum uitvoeringveldwerk:	06-05-2016
Archis onderzoeksmelding:	4001231100
Bevoegd gezag:	Gemeente Someren
Bewaarplaats vondsten:	Provincie Noord-Brabant
Bewaarplaats documentatie:	Provincie Noord-Brabant

1.2 Locatiegegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Someren
Plaats:	Lierop
Toponiem:	Winkelstraat ong.
Globale ligging:	Middenin de buurtschap Winkelstraat
Hoekcoördinaten plangebied:	173619 / 383037 173619 / 383116 173669 / 383116 173669 / 383037
Oppervlakte plangebied:	0,23 ha
Eigendom:	particulier
Grondgebruik:	Grasland
Hoogteligging:	± 20.75 m +NAP
Bepaling locaties:	GPS Garmin, meetlinten

1.3 Aard van de ingreep

Aard ingreep:	Woningbouw op het aangegeven terrein.
---------------	---------------------------------------

1.4 Onderzoek

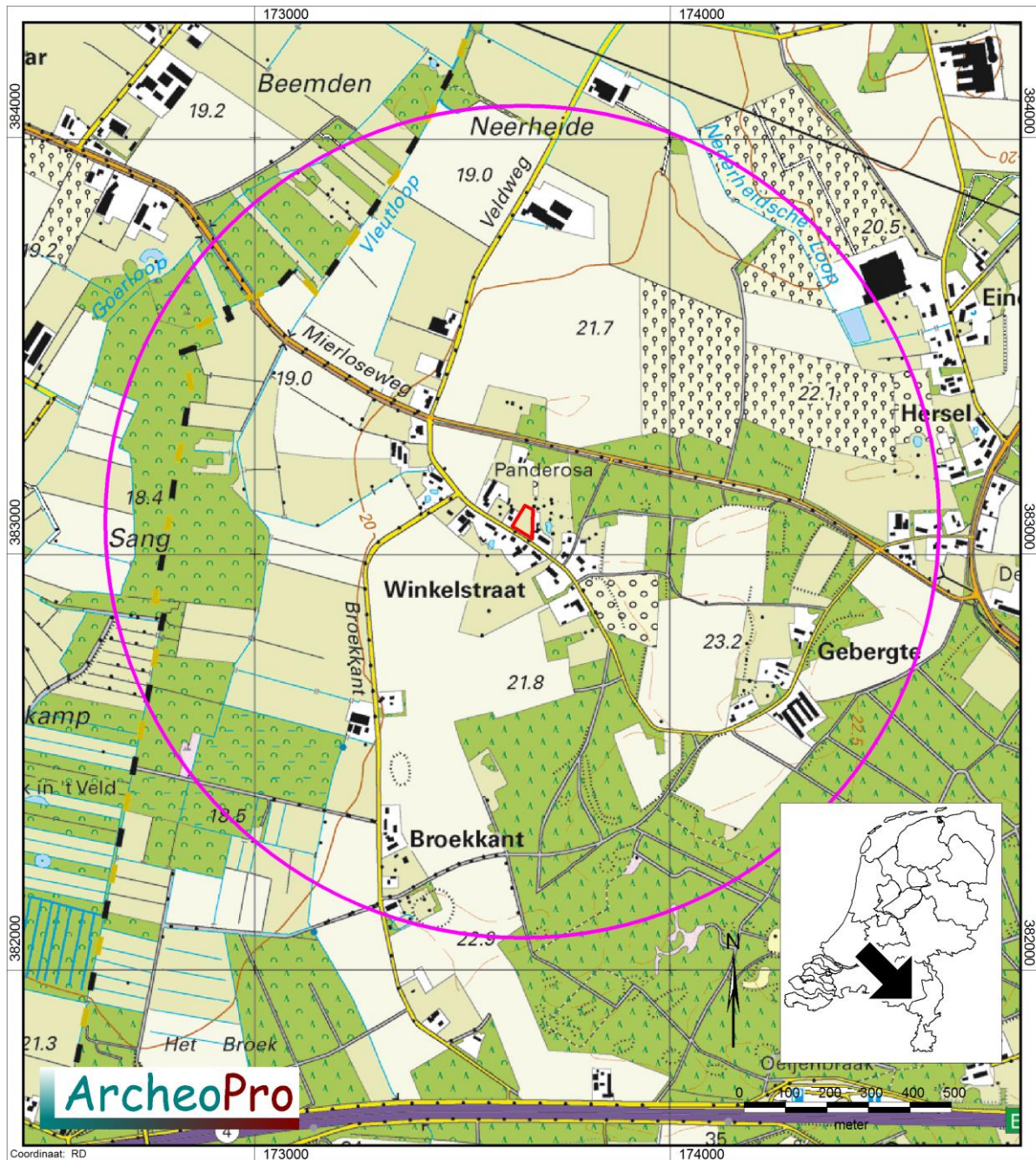
Op 26 mei 2016 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein in de buurtschap Winkelstraat te Lierop.

Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of planaanpassing vereisen.

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting. Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

ArcheoPro voert haar onderzoeken uit conform de hiervoor vastgelegde normen en richtlijnen (KNA 3.3) en is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) vergunning verleend tot het verrichten van bepaalde archeologische werkzaamheden in het kader van het doen van opgravingen, bestaande uit prospectie door middel van booronderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. R.P. Exaltus (senior-archeoloog), ing. P.J. Orbons (senior vakspecialist) en H. Rik (veldtechnicus).

Figuur 1: De ligging van het plangebied (rood omlijnd) met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode en bronnen

Onderzoeksgebied bureauonderzoek: Cirkel met een straal van één kilometer rond het centrum van het plangebied

Tijdens het bureauonderzoek wordt door de bestudering van beschikbare bronnen, kennis vergaard omtrent de bodem en geologie van het onderzoeksgebied en de hierin bekende en te verwachten archeologische waarden.

Aan de hand van de resultaten van het bureauonderzoek kan de beste aanpak voor het veldonderzoek worden bepaald.

Hierbij zijn de volgende bronnen geraadpleegd (voor bronvermelding; zie ook literatuurlijst, dit geldt ook voor de kaarten die in de tekst opgenomen zijn):

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)
- ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS)
- Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965, 1:50.000
- Bodemkaart 1:50.000
- Gemeente Someren, Archeologische beleidskaart
- Historische topografische atlas van Noord-Brabant 1836-1843, 1:25.000
- Geomorfologische kaart 1:50.000
- Geologische kaart 1:50.000
- Grote historische atlas van Nederland 1:50.000 1838-1857 (Deel Zuid)
- Grote historische topografische atlas van Nederland, provincie Noord-Brabant 1:25.000 1894-1926
- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Kadastrale minuutplan met aanwijzende tafels, 1830
- Provincie Noord-Brabant, Cultuurhistorische waardekaart

Figuur 2: Luchtfoto met daarop rood omlijnd het plangebied.

2.2 Geo(morfo)logie, aardkunde en bodem

Tijdens het Pleniglaciaal (circa 75.000 - 15.700 jaar geleden) was de ondergrond permanent bevroren waardoor het regen- en sneeuwsmeltwater over het oppervlak afstroomde. Hierdoor werden fluvioperiglaciale afzettingen gevormd en werden reeds bestaande dalen verder uitgesleten. Deze afzettingen bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten, en liggen in de diepere ondergrond. Deze afzettingen worden tot de Formatie van Boxtel gerekend. Aan het einde van het Weichseliën, met name in het Laat Pleniglaciaal (circa 29.000 - 15.700 BP) en het Jonge Dryas (circa 12.745 - 11.755 BP) heerste er een poolklimaat in Nederland. Door het ontbreken van vegetatie trad op grote schaal verstuing op. Vanuit het Noordzebekken werd dekzand meegevoerd. Hierbij werden dekzanden over de fluvioperiglaciale afzettingen (Formatie van Boxtel) afgezet in de vorm van vlaktes, welvingen en ruggen. Dit zand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm) en goed afgerond. Tevens is het goed gesorteerd en arm aan grind. Deze afzettingen behoren tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel (Berendsen, 2004). In het Holoceen (11.755 jaar BP tot heden) steeg de temperatuur. Het landijs smolt, waardoor de zeespiegel steeg. Door de zeespiegelstijging steeg ook de grondwaterspiegel, waardoor lager liggende terreindelen natter werden. Ter plaatse van de fluvioperiglaciale afzettingen werd de waterafvoer daarnaast plaatselijk belemmerd door in de ondergrond aanwezige leemlagen. In de beekdalen en lokale depressies werd veen gevormd. Het veen wordt gerekend tot het Laagpakket van Griendtsveen (Formatie van Nieuwkoop).

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied op een dekzandrug die al dan niet bedekt wordt door een oud bouwlanddek (figuur 4, legenda-eenheid 3L5). Deze dekzandrug gaat in westelijke richting over in een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (figuur 45, eenheid 2M9) met nog verder naar het westen, op ongeveer een halve kilometer afstand van het plangebied, een dalvormige laagte zonder veen (figuur 4, eenheid 2R2). Op de uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; figuur 5) zijn de diverse geomorfologische eenheden aan hun hoogteligging herkenbaar. Tevens is hierop te zien dat het plangebied ten opzichte van de aangrenzende terreinen een relatief lage ligging heeft.

Volgens de bodemkaart (figuur 6) ligt het plangebied in een zone met hoge zwarte enkeerdgronden met een grondwatertrap VII die zijn gevormd in leemarm en zwak lemig, fijn zand (figuur 6, eenheid zEZ21). Pal ten oosten van het plangebied geeft de bodemkaart de aanwezigheid aan van duinvaaggronden die eveneens zijn gevormd in leemarm en zwak lemig fijn zand (legenda-eenheid Zd21). Beide bodemtypen hebben hier een grondwatertrap VII. Dit betekent dat het goed ontwaterde bodems betreft.

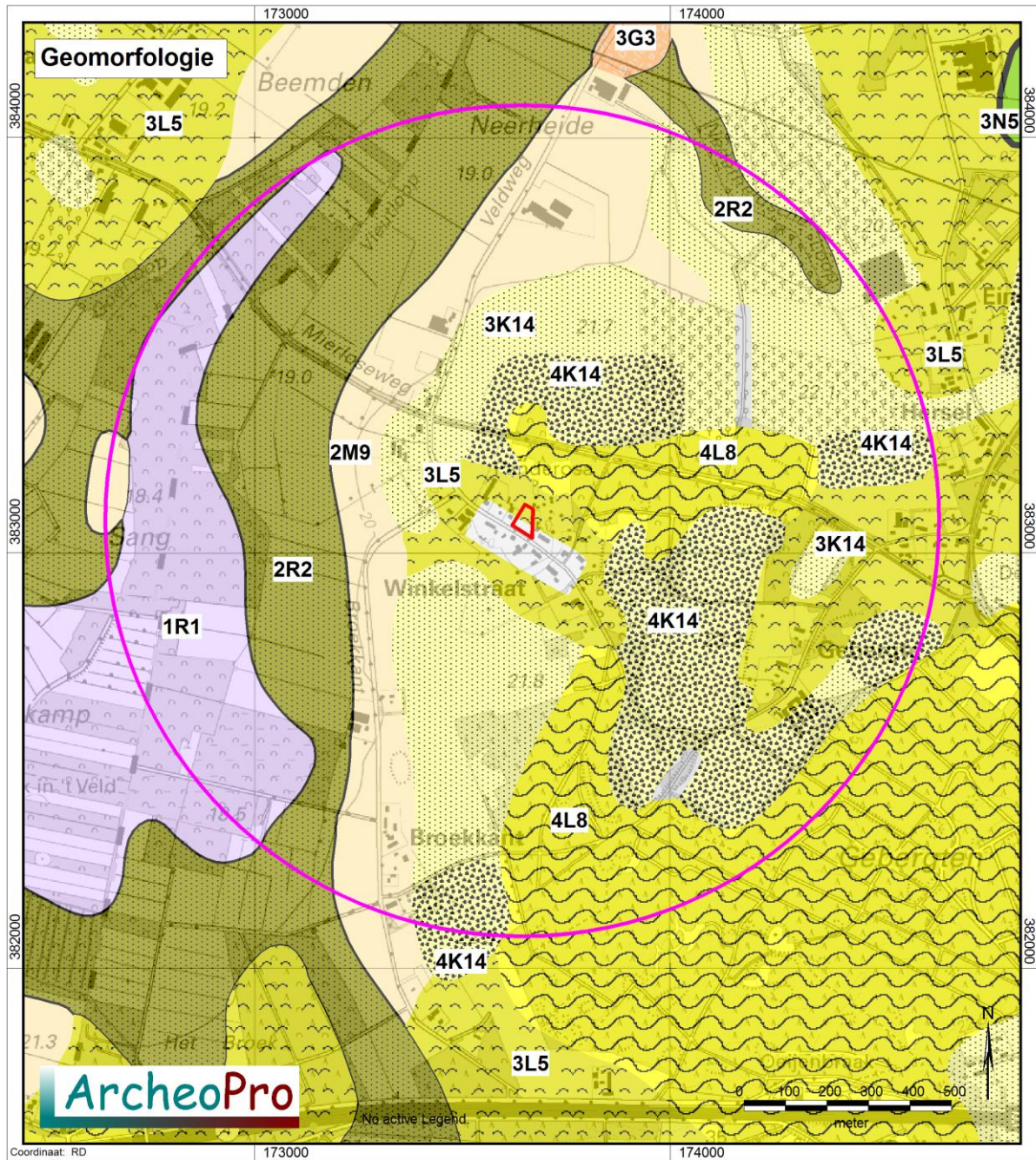
Een hoge zwarte enkeerdgrond heeft een akkerdek van meer dan vijftig centimeter dikte dat zowel ontstaan kan zijn ten gevolge van ontginningswerkzaamheden als door het langdurig ophogen van het land door middel van mest en nederzettingsafval vermengd met plaggen. Onder het akkerdek kunnen restanten van de oorspronkelijk aanwezige bodem bewaard zijn gebleven. Dit zijn veelal veldpodzolen zoals deze op de bodemkaart op het noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied staan aangeduid (figuur 6, eenheid Hn21). Veldpodzolen worden gekenmerkt door een uitspoelingslaag (AE-horizont) en een donkerbruine tot roodbruine inspoelingslaag (Bs-horizont). De Bs-horizont gaat veelal via een overgangslaag (de BC-horizont) over in het niet door bodemvorming beïnvloede zand (de C-horizont).

Legenda

	Huidig		100 - 500		5800 vC - 5100 vC		8900 vC - 8200 vC
	1850 - 2000		500 vC - 100		6300 vC - 5800 vC		10600 vC - 8900 vC
	1500 - 1850		1200 vC - 500 vC		6900 vC - 6300 vC		11700 vC - 10600 vC
	1200 - 1500		1800 vC - 1200 vC		7400 vC - 6900 vC		12400 vC - 11700 vC
	900 - 1200		4500 vC - 1800 vC		7800 vC - 7400 vC		13900 vC - 12400 vC
	500 - 900		5100 vC - 4500 vC		8200 vC - 7800 vC		17000 vC - 13900 vC
							Pleistoceen

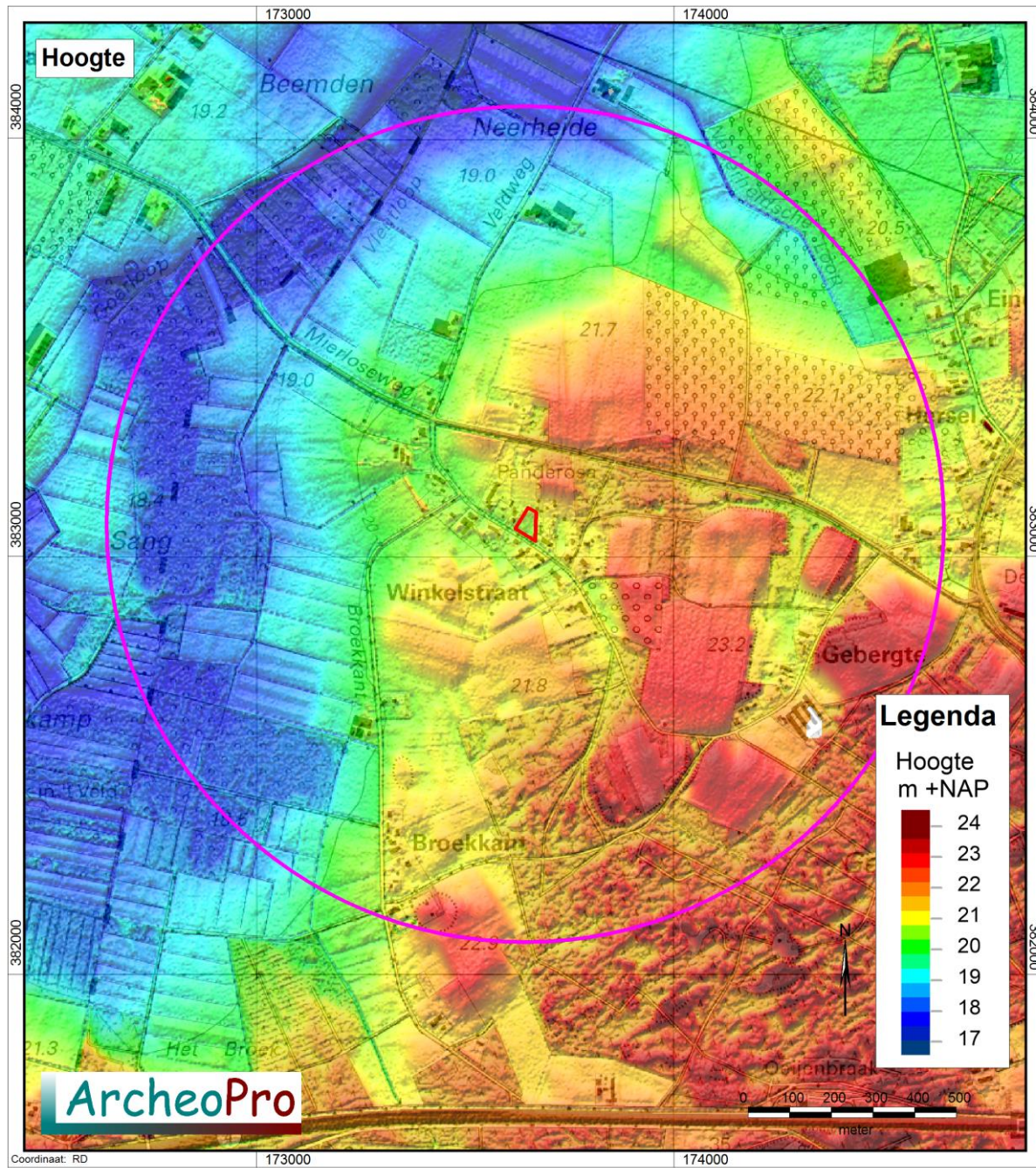
Figuur 3: Uitsnede uit de paleogeografische kaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

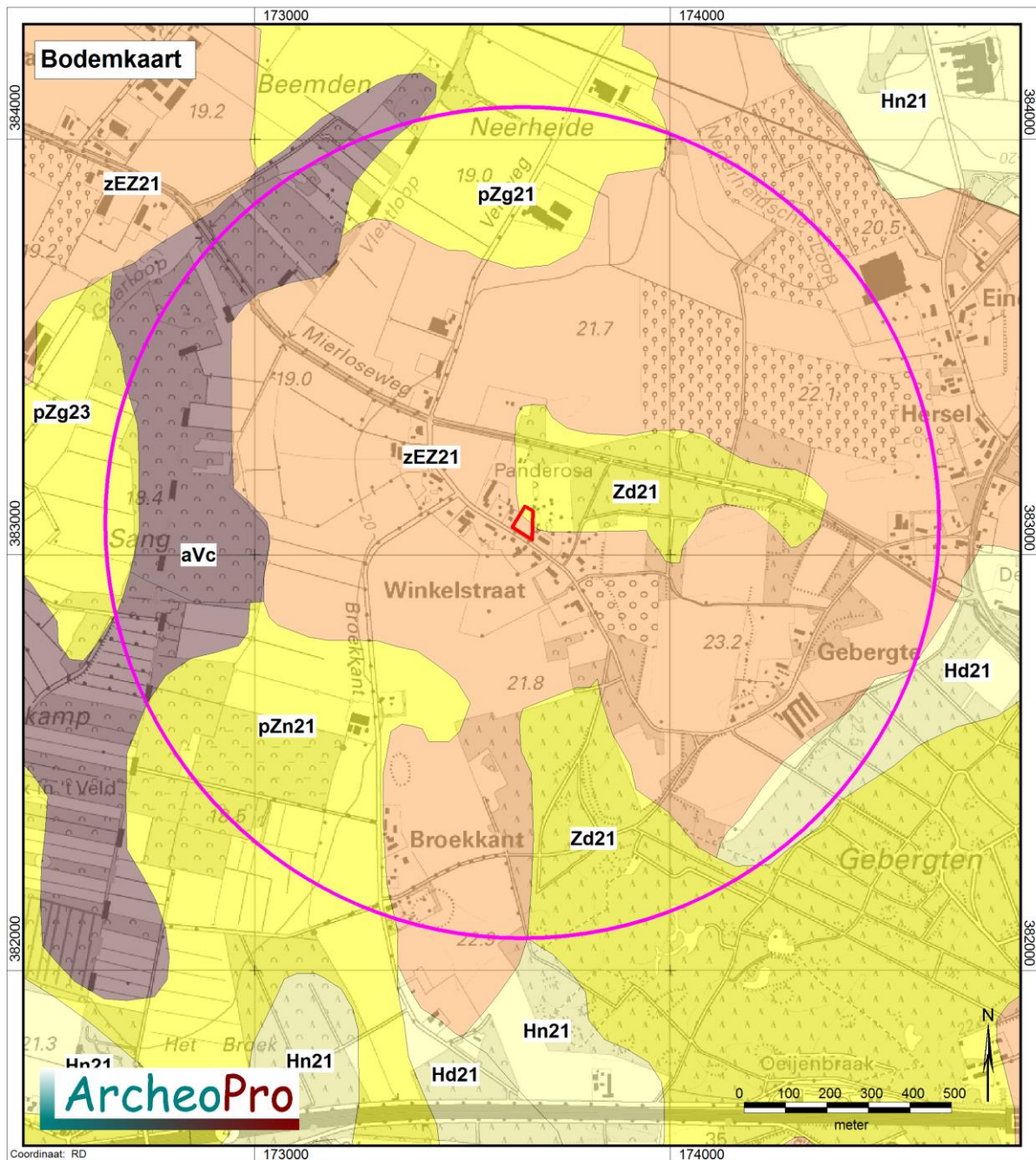
Legenda

1R1	Dalvormige laagte met veen	4L8	Lage landduinen met bijbehorende vlakten en laagten
2M9	Vlakte van ten dele verspoelde dekzanden.	B	Bebouwd
2R2	Dalvormige laagte zonder veen	Hw	Hoogteverschil / Holle weg
3K14	Dekzandrug al dan niet met oud-bouwanlanddek		
3L5	Dekzandruggen al dan niet met oud bouwanlanddek		
3L5	Dekzandrug al dan niet met oud-bouwanlanddek		

Figuur 4: Uitsnede uit de geomorfologische kaart met daarin rood omlind het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

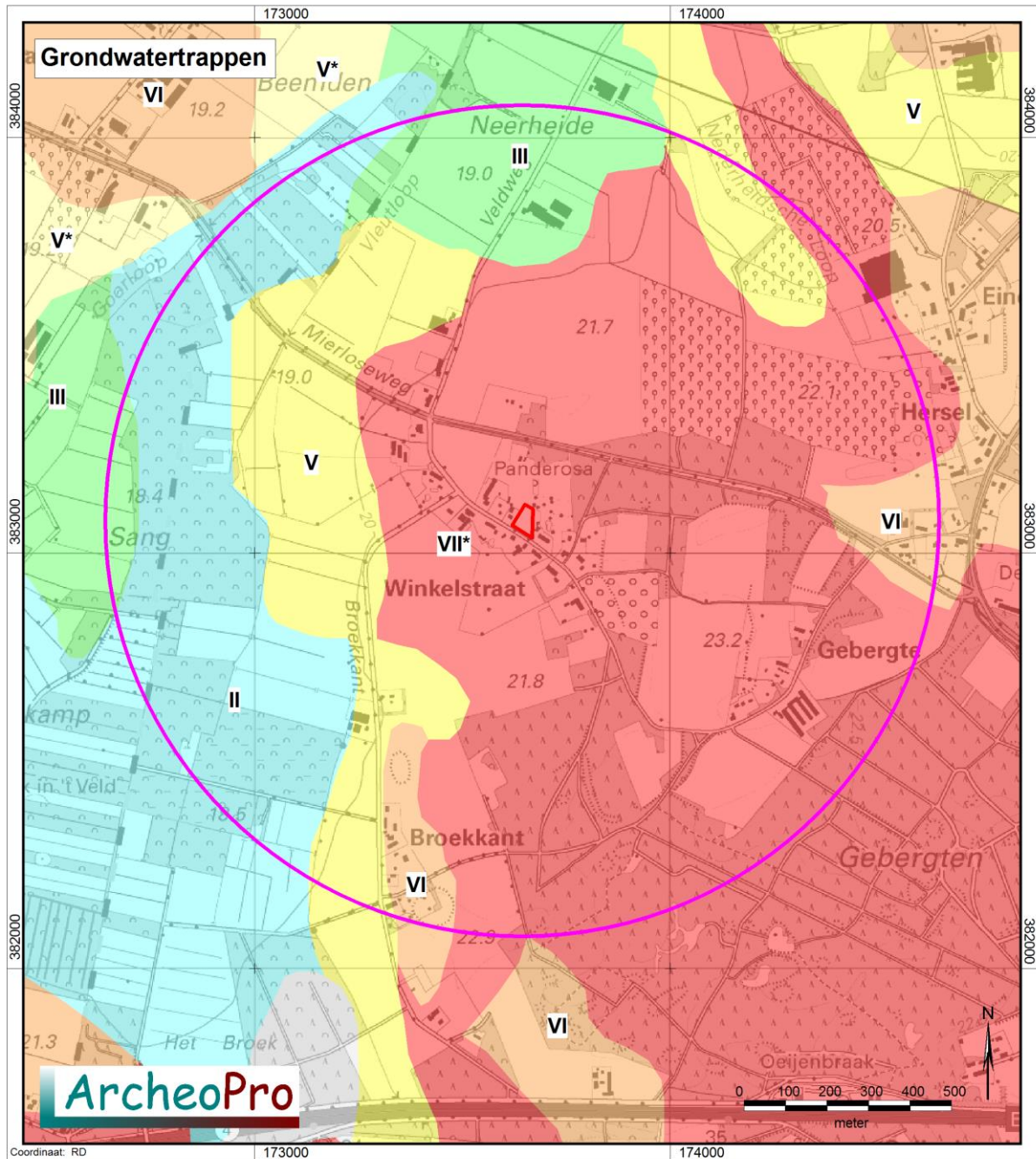
Figuur 5: Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

Legenda bodemkaart

Vlak- en duinvaaggronden	Vaaggronden	Fluviatieve afzettingen, pre laat-pleistoceen
Laar- veldpodzolgronden	Kleigronden	Kleefaarde of vuursteeneluvium
Moerige eer- en podzolgronden	Ondiepe kleigronden, potklei	Mariene afzettingen, pre-pleistoceen
Vlak- en duinvaaggronden, gooreerdgronder	Vaaggronden	Oude bewoningsplaatsen
Enkeerd/tuineerd gronden	Gors-, sliksvaaggronden	Bebouwing, dijken en bovenlandstrook, opgehoogd of afgegraven
Brikgronden	Poldervaaggronden	Water, moeras
Leem-/woudeerdgronden/vaaggronden	Vlakvaaggronden	
	Veen, petgaten, kreekbeddingen, beekdalgronden, duin- en kweldergronden, stuifzand	

Figuur 6: Uitsnede uit de bodemkaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft. Voor uitleg van de codes, zie hoofdstuk 2.2

Legenda:

Grondwater	Winter	Zomer	Grondwater	Winter	Zomer	Grondwater	Winter	Zomer
I	---	<50	IV	>40	80-120	VII	>80	>120
II	---	50-80	V	<40	>120	VIII	>120	>200
III	<40	80-120	VI	40-80	>120	X	---	---

Figuur 7: Uitsnede uit de grondwatertrappenkaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

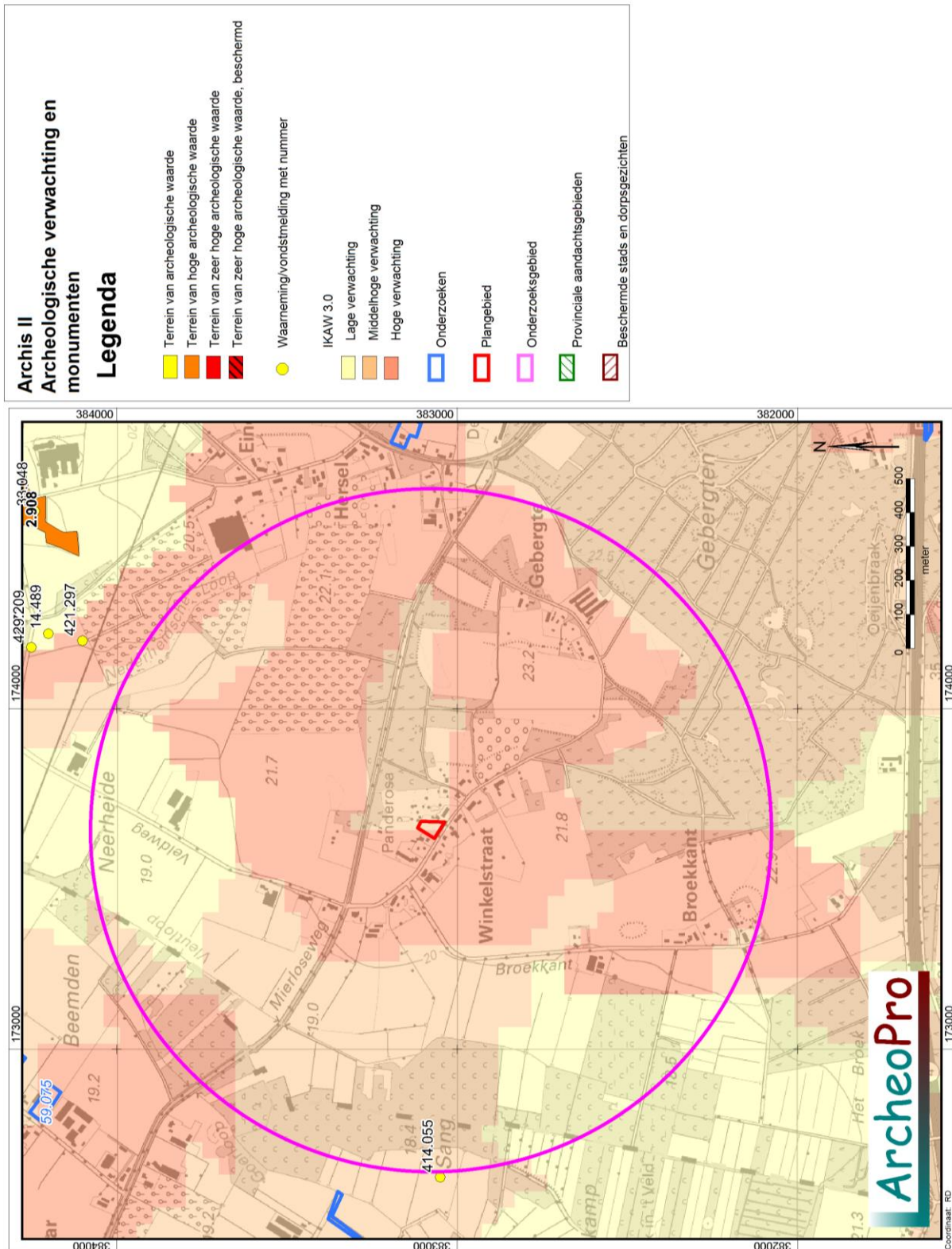
2.3 Archeologie

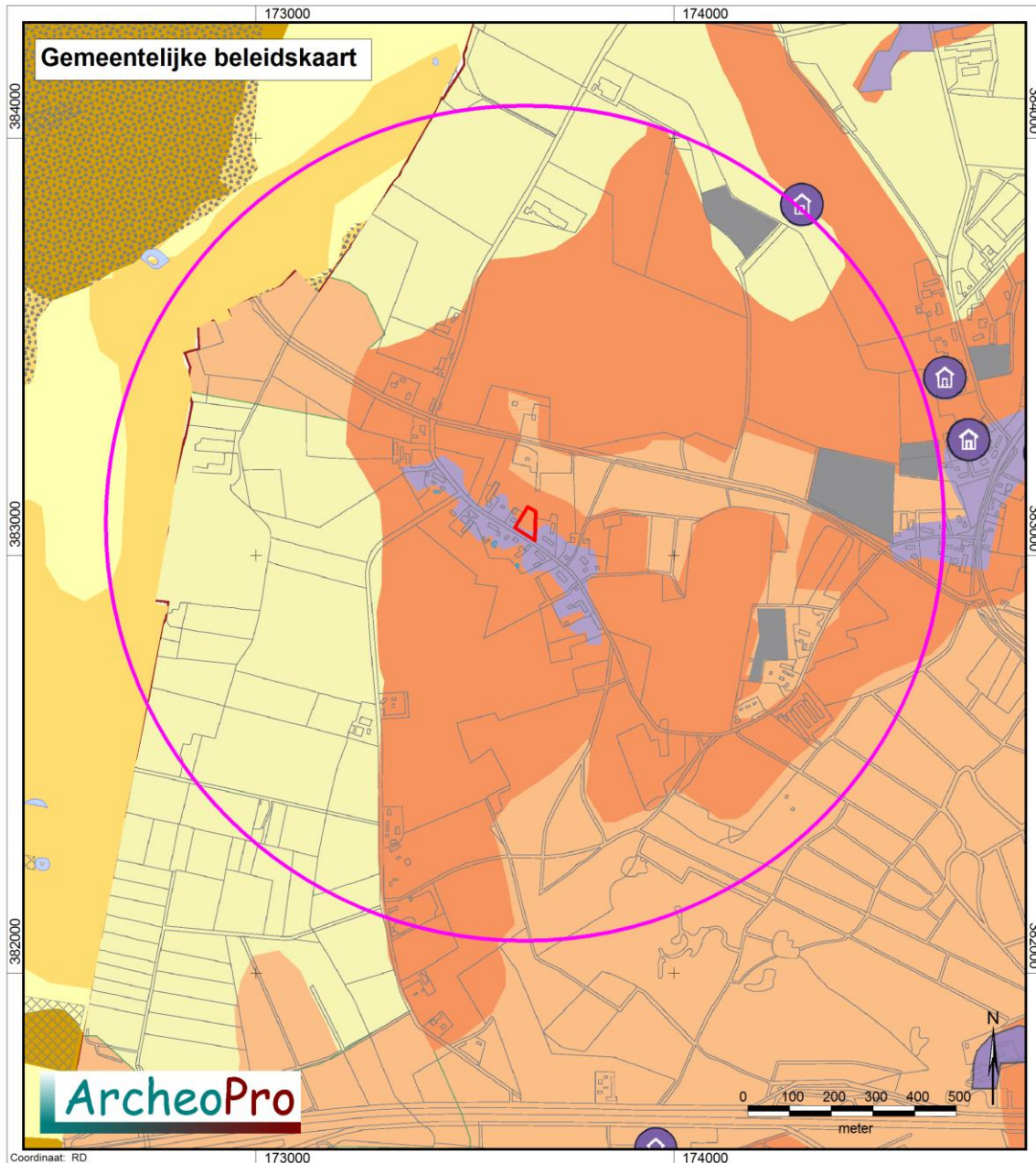
Voor dekzandgebieden in hun algemeenheid geldt dat hierbinnen bewoningssporen kunnen worden aangetroffen die dateren vanaf het laat-paleolithicum. Vuursteenvindplaatsen van jager-verzamelaars uit het laat-paleolithicum en het mesolithicum liggen veelal op relatief hoog gelegen delen van het dekzandlandschap in de nabijheid van water. Later, in het neolithicum wanneer een sedentair bestaan in de plaats komt van een nomadisch levenswijze, verkiest men vooral de hoogste delen van het dekzandlandschap. Deze nederzettingskeuze blijft tot in de vroege middeleeuwen bestaan. In de late middeleeuwen en de nieuwe tijd zijn de nederzettingen met name gesticht langs doorgangswegen, op kruispunten van wegen en aan de overgangen van rivieren.

Binnen het onderzoeksgebied liggen geen bekende archeologische vindplaatsen. Net buiten het onderzoeksgebied, op ruim een kilometer ten westen van het plangebied ligt de waarneming 414055. Hier is een niet nader gedateerde vuursteenafslag gevonden.

Bijna dertienhonderd meter ten noordoosten van het plangebied ligt AMK-terrein 2908. De waarneming 33048 ligt hierbinnen en betreft een oude melding van de vondst van resten van een urnenveld uit de periode bronstijd tot late ijzertijd. Ongeveer tweehonderd meter ten westen van dit AMK-terrein ligt een cluster van waarnemingen. De waarneming 14489 betreft de vondst van een handgevormde aardewerkscherf uit de ijzertijd. Hier vlakbij ligt de waarneming 14710. Hier zijn eveneens aardewerkscherven uit de ijzertijd aangetroffen. Tevens zijn hier niet nader gedateerde vuursteenafslagen gevonden. De waarneming 421297 ligt hier eveneens vlakbij. Hier zijn tijdens een veldkartering aardewerkscherven uit de Romeinse tijd en de middeleeuwen aangetroffen. De waarneming 429209 behoort tot dezelfde cluster van vindplaatsen en betreft aardewerkscherven uit de ijzertijd tot de Romeinse tijd, evenals niet nader gedateerde vuursteenafslagen.

Figuur 8: Kaart met Archis-gegevens met daarop een cirkel met een straal van één kilometer rond het plangebied die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

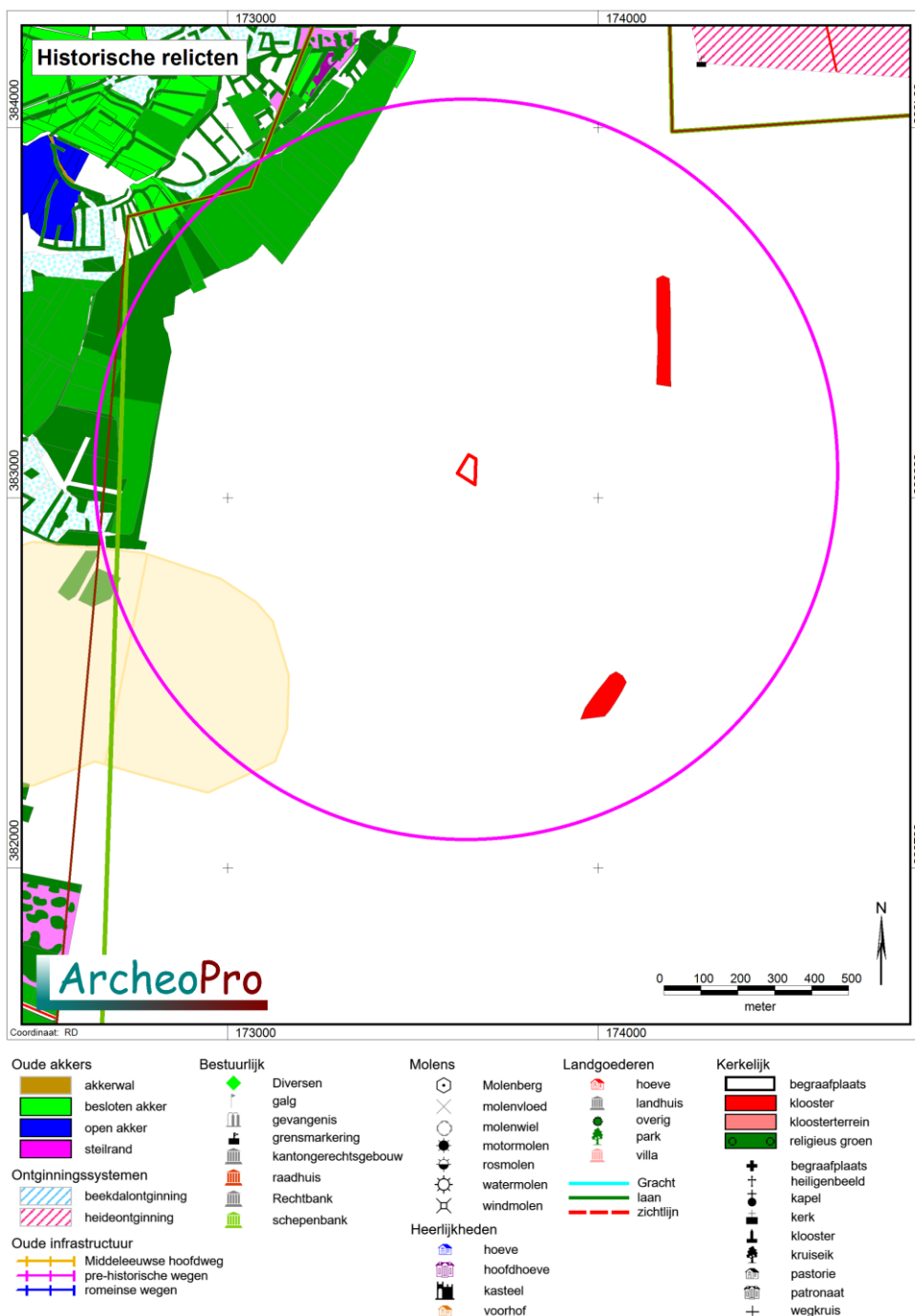
Archeologisch beleid

- Categorie 1: Archeologisch monument
- Categorie 2: Gebied van archeologische waarde
- Categorie 3: Gebied met hoge verwachting (historische kern)
- Categorie 4: Gebied met hoge verwachting
- Categorie 5: Gebied met middelhoge verwachting
- Categorie 6: Gebied met lage verwachting
- Water
- Esdek
- Monetaal verstoord

Figuur 9: Uitsnede uit de gemeentelijke beleidskaart

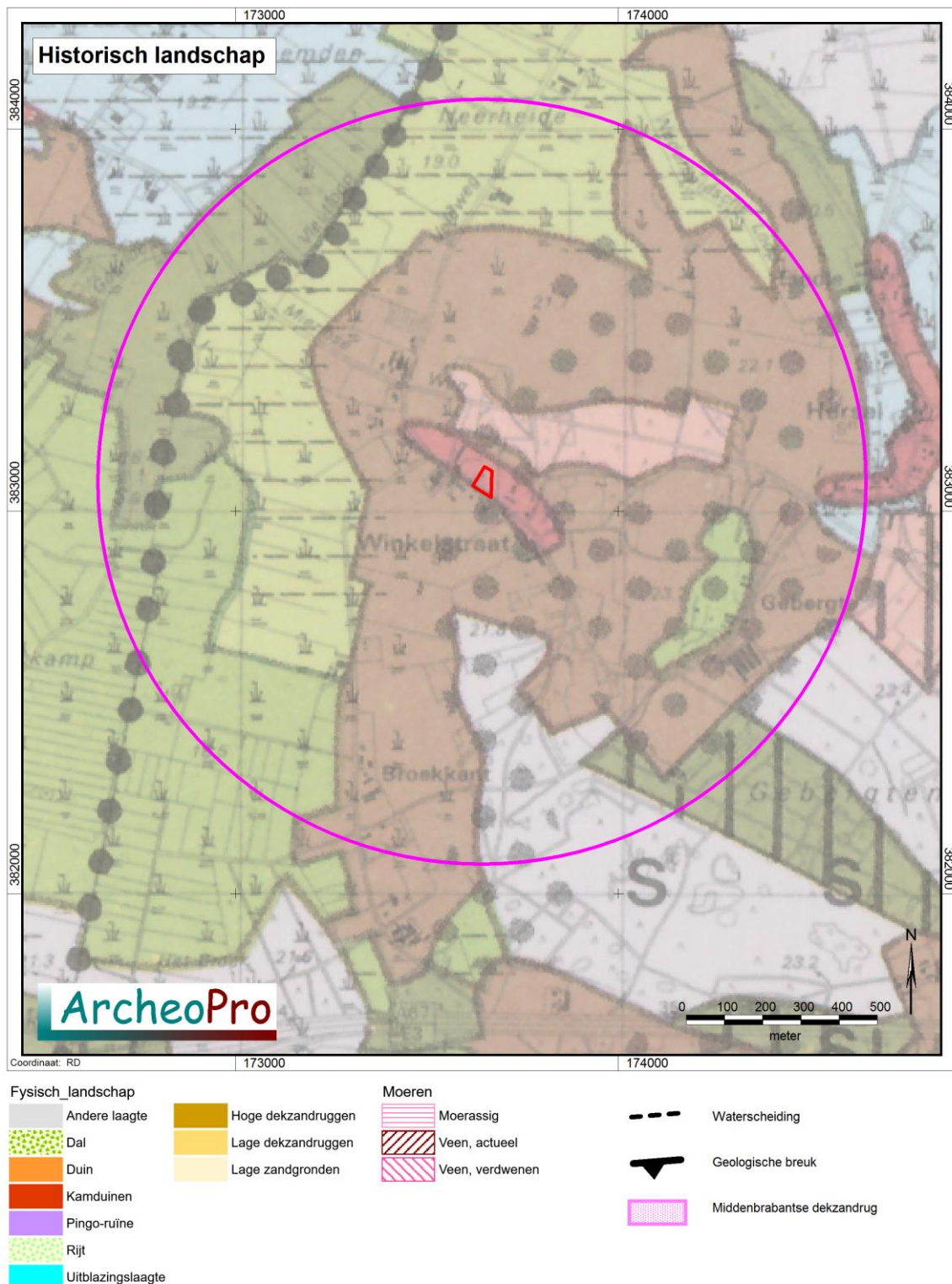
2.4 Historie

Winkelstraat vormt één van de buurtschappen van Lierop. Lierop wordt voor het eerst genoemd in een akte van de abdij van Postel uit 1155 maar is mogelijk al ontstaan in de vroege middeleeuwen als onderdeel van een domein dat bezit was van de Duitse keizer, die het in de 10e of 11e eeuw verdeelde tussen het kapittel van Sint-Servaas in Maastricht en het Sint-Lambertuskapittel te Luik. De abdij van Postel bracht vele ontginningen op gang die plaatsvonden vanuit speciaal hiertoe gestichte ontginningshoeven zoals die te Moorsel, Boomen, Ter Hofstadt, Ten Berge, en Ten Eijnde. In 1328 kende Hertog Jan III van Brabant gemeenterechten toe aan Lierop.

Figuur 10: Uitsnede uit de kaart met historische relictten Oost Brabant (Naar de Bont, 1993)

Volgens de kaart van de historische landschappen en historische relictten (zie figuur 10 en 11) ligt het plangebied binnen de oude kern van Winkelstraat.

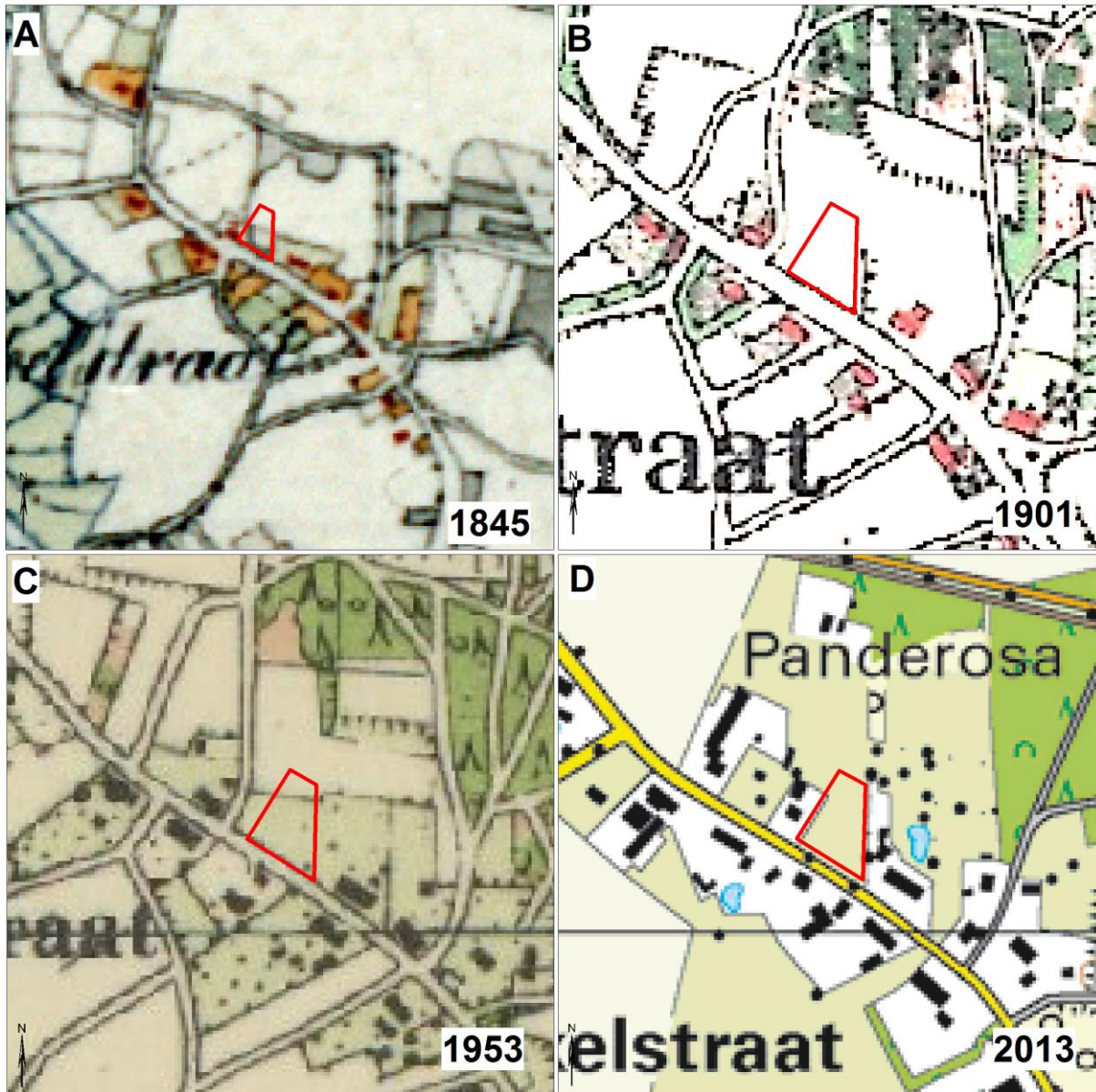
Figuur 11: Uitsnede uit de kaart met historische landschapselementen Oost Brabant (Naar de Bont, 1993)

De kadastrale kaart uit 1832 laat zien dat het plangebied destijds op een noord-zuid gericht landbouwperceel lag met bebouwing ten oosten en ten westen hiervan.

Figuur 12: Uitsnede uit de kadastrale kaart uit 1832

Figuur 13 toont achtereenvolgens topografische kaarten van het onderzoeksgebied uit 1845, 1901, 1953 en 2013. Op deze kaarten is te zien dat het plangebied gedurende de afgelopen tweehonderd jaar altijd deel heeft uitgemaakt van een onbebouwd perceel tussen de bebouwing van Winkelstraat. Het plangebied is afwisselend in gebruik geweest als akker, grasland en boomgaard.

Figuur 13: Uitsneden uit de topografische kaarten uit achtereenvolgens: 1845, 1953, 1953 en 2013.

2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Specifieke ligging (locatie)

Het plangebied ligt op een relatief laag gelegen deel van het dekzandlandschap op ongeveer een halve kilometer afstand van een beekdal en op korte afstand van aanmerkelijk hoger gelegen delen van het dekzandlandschap. Het plangebied maakt van oudsher deel uit van een landbouwperceel tussen de bebouwing van de buurtschap Winkelstraat.

Verwachte perioden (datering)

Vuursteenvindplaatsen van jager-verzamelaars uit het laat-paleolithicum en mesolithicum liggen veelal op de hoger gelegen delen in het landschap nabij water. Omdat in de nabijheid van het plangebied geen open water aanwezig was en het plangebied niet in een gradiëntzone ligt, geldt voor het plangebied een lage verwachting voor vuursteenvindplaatsen van jager-verzamelaars uit het laat-paleolithicum en het mesolithicum.

Later, in het neolithicum wanneer men overstapt van een nomadisch bestaan naar een sedentair bestaan, verkiest men de hoger gelegen delen in het landschap. Deze nederzettingskeuze blijft tot in de vroege middeleeuwen bestaan. In verband met de ligging van het plangebied op een relatief laag gelegen deel van het dekzandlandschap, geldt voor resten uit deze perioden slechts een middelhoge verwachting.

In de late middeleeuwen en de nieuwe tijd zijn de nederzettingen met name gesticht langs doorgangswegen, op kruispunten van wegen en aan de overgangen van rivieren. Op het platteland kwam verspreid een boerderij voor. Het plangebied ligt binnen een historische kern. De verwachting is derhalve hoog voor bewoningsresten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd. Begravingsresten uit deze periode worden niet verwacht omdat deze met name rond kerken lagen.

Complextypen

Binnen het plangebied kunnen resten aanwezig zijn van nederzettingen of grafvelden uit het neolithicum, de bronstijd, de ijzertijd, en de Romeinse tijd. Ook kunnen aanwezig zijn van huisplaatsen en (agrarische) bijgebouwen uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Uiterlijke kenmerken

Nederzettings- en begravingsresten vanaf het neolithicum kunnen *in situ* worden aangetroffen in de vorm van kuilvullingen en artefacten. Deze kunnen zijn afgedekt door de bouwvoor. Eventuele verploegde resten kunnen aan het maaiveld liggen. Resten uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd zullen met name resten van agrarische (bij)gebouwen betreffen en resten van voormalige waterputten e.d.

Mogelijke verstoringen

Door het gebruik als akker zal op zijn minst de toplaag van de bodem verstoord zijn.

2.6 Onderzoeksstrategie

Tijdens het veldwerk moet allereerst worden vastgesteld hoe de bodem is opgebouwd, in hoeverre deze intact is en of hierin archeologische indicatoren aanwezig (kunnen) zijn.

Om de bodemopbouw zo exact mogelijk te kunnen bestuderen kan het beste gebruik gemaakt worden van een guts.

Indien blijkt dat de huidige grondbewerking tot in de natuurlijke bodem reikt en een goede vondstzichtbaarheid heerst, is een oppervlaktekartering het meest geschikt voor het opsporen van archeologische indicatoren. De meeste van de archeologische vondsten in de omgeving van het plangebied zijn immers gedaan als oppervlaktevondsten.

Indien een oppervlaktekartering niet mogelijk is of in onvoldoende mate effectief zal zijn, wordt nageboord met een edelmanboor met een diameter van 15 cm. Het hiermee opgeboorde materiaal wordt gezeefd op een zeef met een maaswijdte van vier millimeter.

Binnen het plangebied zijn zes boorpunten verdeeld over een zo gelijkmatig mogelijk netwerk. Hierdoor wordt is binnen het 0,23 hectare grote plangebied een boordichtheid bereikt van ruim twintig boringen per hectare. Een dergelijke boordichtheid voldoet volgens de Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (SIKB, 2006), als brede zoekoptie om vindplaatsen uit alle perioden, in zand op te sporen.

Zelfs met de door ArcheoPro gehanteerde hoge boordichtheid is op basis van booronderzoek nooit te garanderen dat alle typen archeologische resten kunnen worden opgespoord. De kans op het aantreffen van grondsporen is bijvoorbeeld aanmerkelijk groter indien een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd. Een dergelijke aanpak zou echter in dit stadium van het onderzoek een te zwaar middel vormen

Van alle boorpunten is de NAP-hoogte bepaald door middel van het AHN.

Figuur 14: Het plangebied gezien in noordwestelijke richting

3 Veldonderzoek

3.1 Verrichte werkzaamheden

Positie boringen:	Regelmatige verdeling over het plangebied (figuur 18).
Gebruikt boormateriaal:	Zandguts met een diameter van 2 cm en edelmanboor met een diameter van 15 cm.
Totaal aantal boringen:	Zes
Boorgrid:	20x25 m
Boordichtheid:	Ruim twintig boringen per hectare
Geboorde diepte:	0,8 m –Mv
Inmeten boorlocaties:	GPS, meetlint en waterpas
Boorbeschrijving:	Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB 5.2)

Inspectie bodemontsluitingen en/of oppervlaktekartering: Plaatselijk (met name langs de oostrand van het plangebied) was de bodem onbegroeid. Op de onbegroeide terreindelen is een oppervlaktekartering uitgevoerd.

3.2 Resultaten oppervlaktekartering

Ondanks de redelijk goede vondstzichtbaarheid (figuur 15) zijn tijdens de oppervlaktekartering geen vondsten gedaan die van voor de achttiende/negentiende eeuw dateren. Verspreid over het plangebied zijn slechts relatief moderne puin- en aardewerkresten aangetroffen.

Figuur 15: De vondstzichtbaarheid op de onbegroeide terreindelen

3.3 Resultaten booronderzoek

Binnen het plangebied zijn 6 boringen gezet in drie noord-zuid gerichte boorraaien. De ligging van de boorpunten is weergegeven op de boorpuntenkaart. De resultaten van het booronderzoek zijn opgesomd in Bijlage 1.

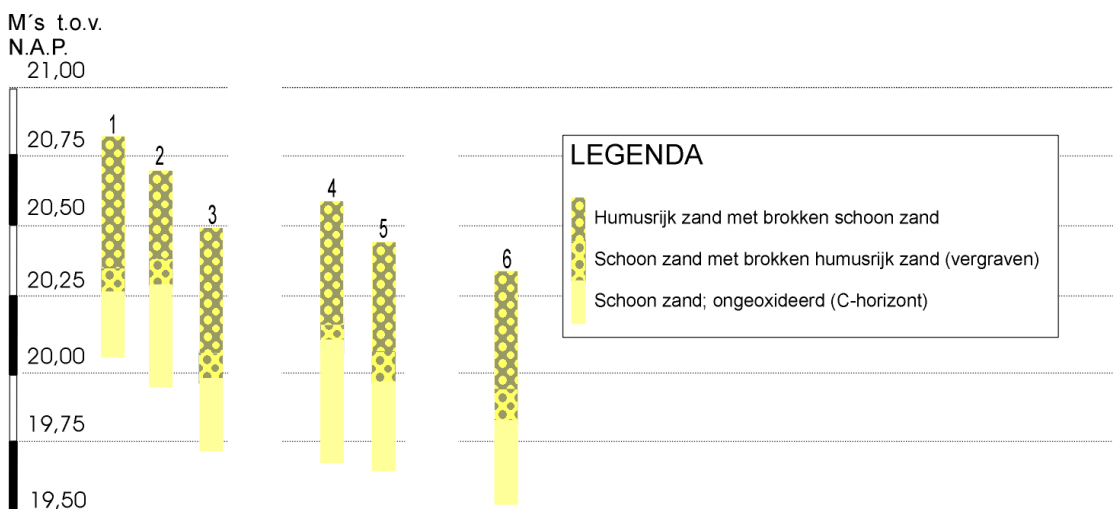
Bovenin alle boringen is een zandpakket aangetroffen dat bestaat uit humusrijk zand met daarin brokken schoon lichtgeel zand. De dikte hiervan loopt uiteen van ruim dertig centimeter in boring 2 tot ruim veertig centimeter in boring 1. Hieronder is in alle boringen een zandpakket aanwezig dat bestaat brokken zand van uiteenlopend humusgehalte. Deze AC-horizont heeft een dikte van vijf tot tien centimeter. Onder de AC-horizont is in alle boringen het schone witgrijze zand van de C-horizont aangetroffen.

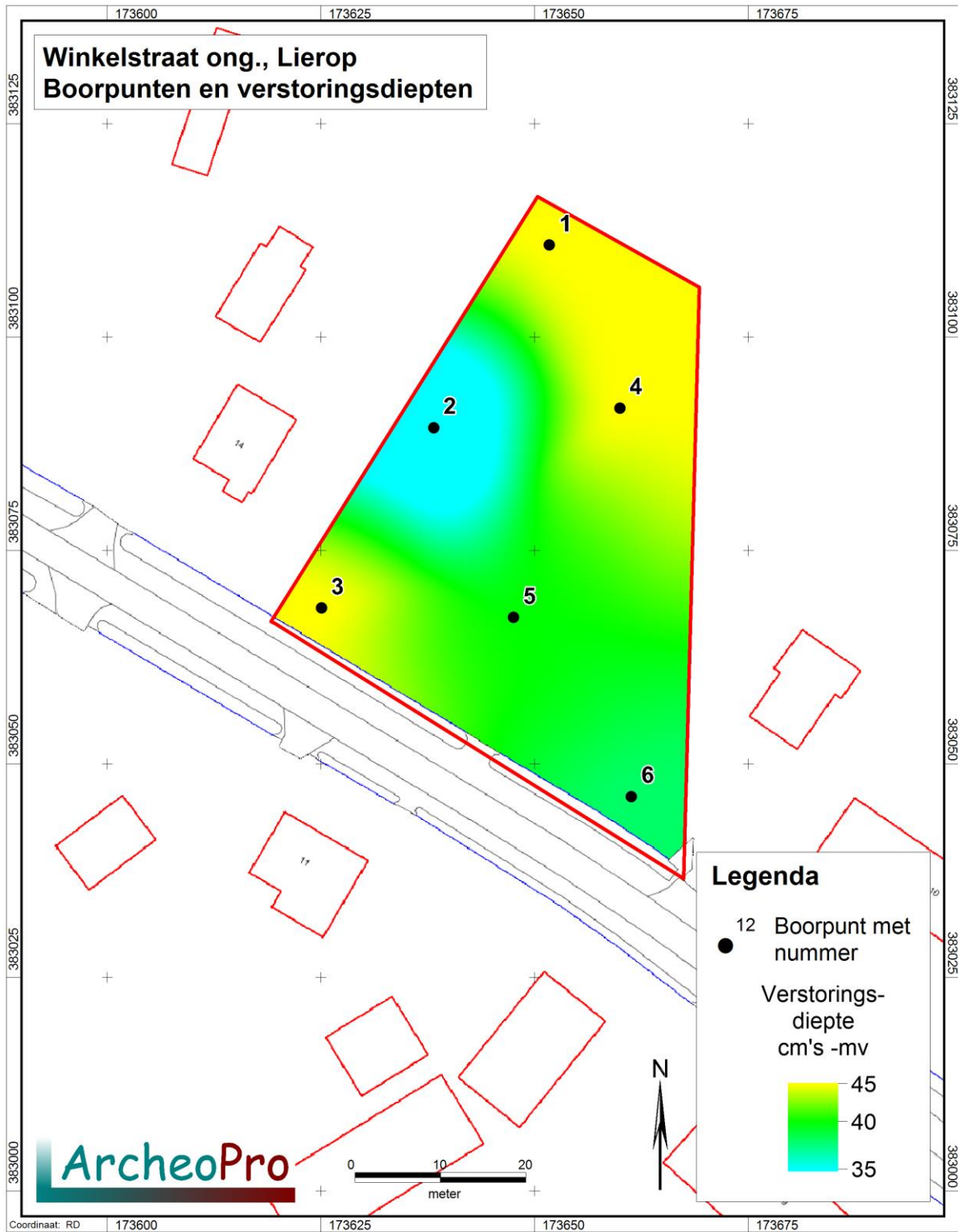
Figuur 16: Het pakket van brokken zand van uiteenlopend humusgehalte (rechts), zoals dat op alle boorpunten is aangetroffen.

Ondanks het naboren met een edelmanboor met een diameter van 15 cm en het zeven van het daarmee opgeboorde zand, zijn in geen van de boringen archeologische indicatoren aangetroffen. De enige vondsten bestaan uit relatief moderne insluitsels zoals brokjes antraciet, modern glas en een enkel brokje hardgebakken baksteenpuin. Het voorkomen hiervan tot onderin de AC-horizont geeft aan dat deze ontstaan zal zijn door groundbewerking in de twintigste eeuw.

In verband met het volledig ontbreken van archeologische indicatoren binnen het plangebied, is het KNA-onderdeel Waardestelling, in dit rapport niet nader uitgewerkt.

Figuur 17: Boorprofielen

Figuur 18: Boorpunten met verstoringsdiepten.

4 Conclusies en aanbevelingen (beleidsadvies)

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel geldt voor het plangebied een lage verwachting voor resten van bewoning uit het laat-paleolithicum en de mesolithicum in verband met de grote afstand tot open water. Voor resten uit het neolithicum tot en met de Romeinse tijd, geldt een middelhoge verwachting. In verband met de ligging in de buurtschap Winkelstraat, geldt een hoge verwachting voor resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Om de kans op het aantreffen van archeologische indicatoren zo groot mogelijk te maken zijn binnen het plangebied zes boringen gezet met behulp van een zandguts en een megaboer. Tevens is overal waar dit mogelijk was, het oppervlak geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Uit de resultaten van het met de zandguts verrichte onderzoek blijkt dat de bodem binnen het plangebied tot in de C-horizont is bewerkt. Hierbij is een ongeveer veertig centimeter dikke bouwvoor ontstaan met hieronder een dunne AC-horizont. Tijdens het naboren met een megaboer en het zeven van het hiermee opgeboorde zand, zijn toto onderin de AC-horizont, moderne insluitsels aangetroffen. Relevante archeologische indicatoren zijn hierbij niet aangetroffen. Deze zijn evenmin aangetroffen op de delen van het plangebied waarop het oppervlak is gekarteerd. In verband hiermee geven de resultaten van het onderzoek geen aanleiding om archeologisch vervolgonderzoek te adviseren. Evenmin zijn tijdens het onderzoek archeologische resten aangetroffen waarmee tijdens de verdere planvorming of bij de uitvoering van de geplande werkzaamheden rekening zou moeten worden gehouden.

In alle gevallen geldt dat indien archeologische materialen en/of sporen aangetroffen worden, deze gemeld dienen te worden bij de gemeente Someren, conform Monumentenwet 1988, laatste wijziging van 1 september 2007, paragraaf 7, artikel 53 en verder.

Verklarende woordenlijst

AHN Actueel Hoogtebestand Nederland.
AMK Archeologische Monumentenkaart.
ASB Archeologische Standaard Boorbeschrijving.
Archis Archeologisch Informatie Systeem.
BP: Before Present (present = 1950)
GIS Geografische InformatieSystemen.
GPS Global Positioning System.
IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden
IVO Inventariserend VeldOnderzoek.
KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.
-mv Onder maaiveld.
NAP Normaal Amsterdams Peil
PVA Plan van Aanpak.
PVE Programma van Eisen.
RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
SBB Standaard Boor Beschrijvingsmethode.
SIKB: Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer
ZAA Zeeuws Archeologisch Archief.
ZAD Zeeuws Archeologisch Depot.

Archeologische tijdschaal

Periode	Datering
Midden- en Laat Paleolithicum (oude steentijd)	250.000 - 9000
Mesolithicum (midden steentijd)	9000 - 4500
Neolithicum (nieuwe steentijd)	4500 - 2000
Bronstijd	2000 - 800
IJzertijd	800 - 12 v. chr.
Romeinse tijd	12 v chr. - 500 n. chr.
Vroege middeleeuwen	500 - 1000
Volle middeleeuwen	1000 - 1250
Late middeleeuwen	1250 - 1500
Nieuwe tijd	1500 - heden

Bronnen

Encyclopedie van Noord-Brabant (red. A. van Oirschot, A.C. Jansen en L.S.A. Kroesen; Baarn 1985)

Grote historische Provincie Atlas van Nederland; deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857 1:50.000. Topografische dienst Wolters Noordhoff Groningen 1990

Grote historische topografische Provincie Atlas Noord-Brabant; 1905 1:25.000. Nieuwland Tilburg 2006

Grote historische topografische Provincie Atlas Noord-Brabant; 1905 1:25.000. Nieuwland Tilburg 2006

Grote topografische atlas van Nederland 1:50.000 Deel 4 Zuid-Nederland. Topografische dienst. Wolters Noordhoff Groningen 1997

Kadastrale minuut 1830 met aanwijzende tafels, (www.watwaswaar.nl)

Kadaster Topografische Dienst, Top25Raster, Top10Vector, GBKN kaarten, Emmen 2008

Luchtfoto, <http://maps.google.nl>

Provincie Noord-Brabant, Cultuurhistorische waardekaart (<http://www.noord-brabant.nl/CHW>)

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKAW 2 (Indicatieve kaart Archeologische Waarden), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, AMK (Archeologische monumentenkaart), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ARCHIS II (Archeologisch Informatie Systeem), <http://archis2.archis.nl/>

Rijkswaterstaat, Servicedesk Data, AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), Delft.

Stichting voor Bodemkartering, Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Stichting voor Bodemkartering: Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Staring Centrum, Wageningen, 1989

Stichting voor Bodemkartering, Geologische kaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Twaalf provinciën 2007. Atlas van topografische kaarten. Nederland 1955-1965. Uitgeverij twaalf provinciën. Landsmeer.

Literatuur

Bont, Ch de., Cultuurhistorisch onderzoek Oost-Brabant, 1993.

Cate, J. A. M. ten. A. F. van Holst, H. Kleijer en J. Stolp, 1995. Handleiding bodemgeografisch onderzoek; richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.

Cohen, K.M. & E. Stouthamer, 2012. Beknopte toelichting bij het digitaal basisbestand paleogeografie van de Rijn-Maas Delta, Utrecht, 2012.

Es. Van W.A., Sarfatij, H. & P.J. Woltering (red.) 1988. Archeologie in Nederland; De rijkdom van het bodemarchief. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Amersfoort.

Kuiper, M. 2006/2007. Atlas van topografische kaarten Nederland, 1955-1965. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.

Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (SIKB, 2006)

Bijlage 1: Boorbeschrijving

Algemene kopgegevens	
Soort boring	BAR
Projectnummer	15-184
Projectnaam	Winkelstraat ong., Lierop
Deelgebied	Nvt
Organisatie	ArcheoPro
OM-nummer	4001231100
coördinaatsysteem	RD2000
Coördinaatsysteemdatum	ETRS89
Locatiebepaling	GPS en meetlint
Referentievlak	NAP
Bepaling maaiveldhoogte	AHN – Waterpas
Boormethode	Guts en edelman
Boordiameter	3 cm en 15 cm
Opdrachtgever	De heer en mevrouw van Vlerken

Posities van de boringen (boorlocaties)			
Boornummer	XCO	YCO	MA, M's tov NAP
1	173651.7	383110.7	20.80
2	173638.2	383089.3	20.70
3	173625.1	383068.2	20.49
4	173660.0	383091.6	20.59
5	173647.5	383067.1	20.46
6	173661.3	383046.1	20.32

Boorbeschrijving volgens ASB 5.2																			
Boor Nr	LDO	Lithologie						Kleur				Overige kenmerken							AIS
		GD	BK	BS	BZ	BG	BH	HK	TK	IK	VLK	CO	PLH	VS	SS T	BHN	BI	GI	
1	44	Z					3	BR	GE		GE							BOV	
	53	Z					1	GE	BR		BR						BHAC		
	80	Z		1				GE		LI							BHC		DEZ
2	32	Z					3	BR	GE		GE							BOV	
	40	Z					1	GE	BR		BR						BHAC		
	80	Z		1				GE		LI							BHC		DEZ
3	44	Z					3	BR	GE		GE							BOV	
	52	Z					1	GE	BR		BR						BHAC		
	80	Z		1				GE		LI							BHC		DEZ
4	44	Z					3	BR	GE		GE							BOV	
	48	Z					1	GE	BR		BR						BHAC		
	80	Z		1				GE		LI							BHC		DEZ
5	40	Z					3	BR	GE		GE							BOV	
	50	Z					1	GE	BR		BR						BHAC		
	80	Z		1				GE		LI							BHC		DEZ
6	38	Z					3	BR	GE		GE							BOV	
	52	Z					1	GE	BR		BR						BHAC		
	80	Z		1				GE		LI							BHC		DEZ

Betekenis van de afkortingen:

LDO – Onderzijde boortraject

Lithologie:

GD – Onverharde sedimenten: G = grind, K = klei, L = leem, V = veen en Z = zand

Bijmengsels: BK = bijmengsel klei, BS = bijmengsel silt, BZ = bijmengsel zand, BG = bijmengsel grind, BH = bijmengsel humus. Betekenis toegevoegde cijfers: 1 = zwak, 2 = matig, 3 = sterk en 4 = uiterst.

Kleur:

HK = hoofdkleur, BL = blauw, BR = bruin, GE = geel, GN = groen, GR = grijs, OL = olijf, OR = oranje,

PA = paars, RO = rood, RZ = roze, WI = wit, ZW = zwart.

TK = Tweede kleur (kleurafkortingen als boven).

IK = Intensiteit kleur: LI = licht en DO = donker

VLK = Vlekken (V): 2^e en 3^e letter is kleurafkorting als boven, 1 = weinig, 2 = matig, 3 = veel

Overige kenmerken:

CO = Consistentie (C): ZSL=zeer slap, SLA=slap, MSL=matig slap, MST=matig stevig, STV=stevig

PLH = plantenresten (PL0 = geen, PL1 = spoor, PL2 = weinig, PL3 = veel)
VS = veensoorten
SST = Sedimentaire structuren
BHN = Bodemhorizont; BHC = C-horizont, BHAC = AC-horizont
BI = Bodemkundige interpretaties; BOV = bouwvoor, ROG = rommelig, OPG = opgebracht
GI = Geologische interpretaties; DEZ = dekzand
AIS = Archeologische indicatoren